

UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
“NICOLAE TESTEMIȚANU”

Catedra de farmacognozie și botanică farmaceutică

FITOTWRAPIA ALTERNATIVĂ ȘI COMPLEMENTARĂ

***Cojocarui-Toma Maria,
conf. univ., dr. șt. Farm
Catedra de Farmacognozie
și botanică farmaceutică
USMF “Nicolae Testemițanu”***

Fitoterapia alternativă și complementară

- **este o ramură a medicinei integrative prin utilizarea plantelor medicinale în scopul modificării stării de spirit, funcției cognitive sau a sănătății populației.**
- **se utilizează concomitent cu tehnicile alopate, promovează cunoașterea și utilizarea plantelor medicinale, produselor vegetale și fitoterapeutice moderne, prezintă noi tendințe internaționale legate de strategia fitoterapeutică a afecțiunilor ce pot beneficia de tratament preventiv sau curativ.**

Studierea cursului de Fitoterapie alternativă și complementară va permite viitorilor medici:

- ✓ să cunoască produse vegetale și plante medicinale, cât și noi metode de profilaxie și tratament aplicate în practica fitoterapeutică.
- ✓ Abilitățile și cunoștințele acumulate vor suplini cunoștințele studenților și vor permite formarea specialiștilor în aplicarea terapiilor complexe, inclusiv complementare și de alternativă pentru prevenirea bolilor cu o bună reușită a tratamentului.

studentul va fi capabil:

la nivel de cunoaștere și înțelegere:

**noțiuni de fitoterapie, homeoterapie, aromoterapie, apiterapie, gemmaeterapie,
noțiuni și clasificări ale produselor medicinale vegetale în fitoterapie;
aplicațiile fitoterapiei alternative și coplementare;
surse medicinale vegetale în homeoterapie, aromoterapie, apiterapie, gemoterapie,
fitobalneoterapie.**

la nivel de aplicare:

**utilizarea rațională și eficientă a produselor medicinale de origine vegetală;
avantajele și riscurile administrării produselor medicinale de origine vegetală;
aplicarea alimentației echilibrate în menținerea sănătății;
consiliere fitoterapeutică a pacienților în utilizarea terapiilor alternative și complementare.**

la nivel de integrare:

**să aprecieze rolul și avantajele fitoterapiei alternative și complementare;
să promoveze abilități și cunoștințe fitoterapeutice;
să fie apt de a evalua și autoevalua obiectiv cunoștințele în domeniu;
să fie apt de a asimila noile realizări în domeniul medicinei alternative și complementare.**

INTRODUCERE

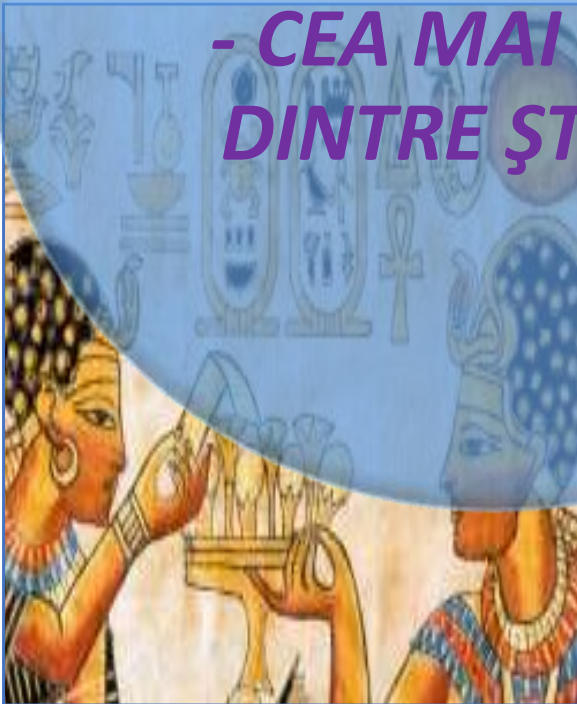
Fitoterapia alternativă și complementară este considerată o ramură a medicinei integrative, prin utilizarea plantelor medicinale în scopul modificării stării de spirit, funcției cognitive sau a sănătății persoanelor.

Fitoterapia – utilizarea plantelor medicinale in scop terapeutic – are o vechime de mii de ani, dar este una din ramurile medicinei cu o permanenta evolutie. In ultimul timp din ce in ce mai multe studii clinice vin sa arate eficienta terapeutica a remediilor naturale, astfel incat putem vorbi despre o fitoterapie moderna bazata pe dovezi stiintifice

FITOTERAPIA

***- CEA MAI PURĂ
DINTRE ȘTIINȚE***

Încă din preistorie, din sutele de mii de specii care populează pamântul, instinctul, inteligența și experiența l-au învățat pe om să-și aleagă cele mai indicate plante pentru o anumită afecțiune sau să combine în chip magistral acele specii care au o acțiune înrudită pentru vindecarea unor boli, astfel luând naștere fitoterapia.

Fitoterapia respectă principiul *non nocere*, nu exclude alte terapii naturale, este accesibilă oricui și are indicații în toate afecțiunile cunoscute.

Istoric

Unele picturi din piramidele egiptene prezentau culesul crinilor și stoarcerea sevei acestora. Altele ne arată utilizarea uleiurilor din plante și a balsamurilor frumos mirositoare. Anticii cunoșteau și proprietățile diuretice ale mărului, pe care îl foloseau foarte des.

În Evul mediu se cultivau în grădinile mănăstirilor diverse plante medicinale, ca menta, rozmarinul, salvia. Călugării benedictini erau renumiți pentru cunoștințele lor referitoare la plantele medicinale.

În timpul marilor epidemii de ciumă sau holeră, oamenii aruncau crengi frumos mirositoare, de rozmarin sau ienupăr în focurile aprinse pe străzi, ca să împiedice răspândirea molimei.

Trecând din faza empirică (tradițională), în cea modernă (științifică), fitoterapia cunoaște un nou avânt pe plan mondial în ultimii 20 de ani.

Fitoterapie alternativă și complementară în cadrul medicinei integrative

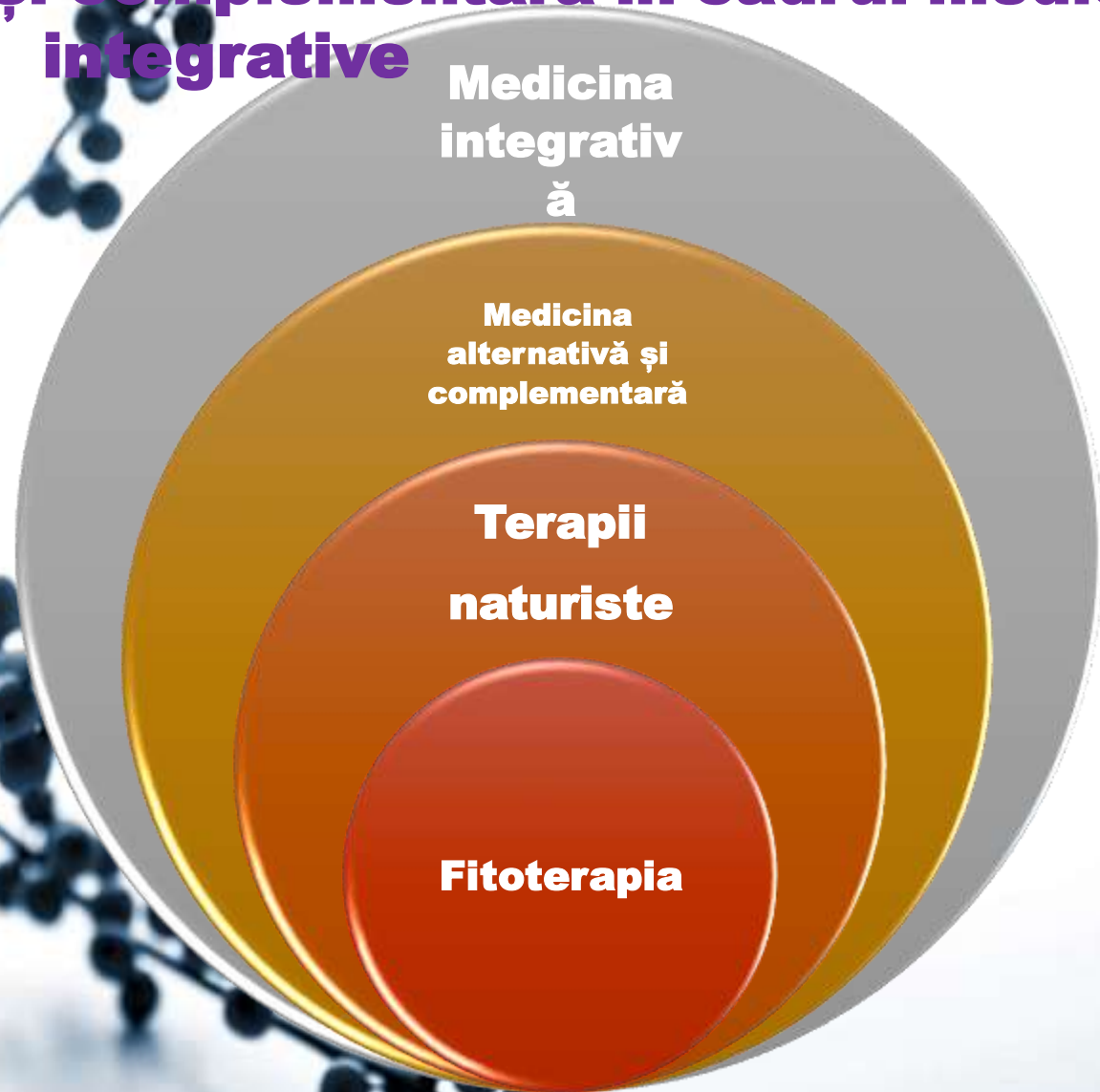
- **Fitoterapia alternativă și complementară se utilizează alături de tehnicile alopate, promovând cunoașterea și utilizarea plantelor medicinale, produselor vegetale și fitoterapeutice moderne, cu alegerea corectă a remediilor prin studierea principiilor active, cât și modul de întrebuințare;**

- **Prezintă noi tendințe internaționale legate de strategia fitoterapeutică a afecțiunilor ce pot beneficia de tratament preventiv sau curativ;**

- **Ca o ramură a medicinei alternative și complementare alături de medicina alopată se regăsesc în medicina integrativă.**

Fitoterapie alternativă și complementară în cadrul medicinei integrative

Aplicațiile fitoterapiei în practica medicală

Ramuri ale MAC

Utilizări

Aplicate în Moldova

Fitoterapia	Utilizarea plantelor medicinale.	+
Gemmaeterapie	Acțiunea principiile active care se extrag din muguri.	-
Apiterapie	Realizată cu produse rezultate din activitatea metabolică a albinilor.	+
Aromaterapie	Bazată pe efectul principiilor active mirositoare din uleiurile volatile.	+
Acupunctura	Înțeparea pielii în anumite puncte ale corpului.	+
Lazer	Utilizarea cîmpului electric care se aplică la nivelul punctelor de acupunctură	-
Homeopatia	Produse obtinute din substante numite sușe homeopate in doze mici	+
Fitobalneoterapia	Utilizarea plantelor în proces de fermentație.	-
Nutriție	Legumele și fructele servesc ca factor de terapie naturală.	+

GEMMAETERAPIE

Este o linie nouă care se conturează în spectrul cercetării europene prin studiul și acțiunea principiilor active care se extrag din muguri și meristeme (țesuturi de creștere ale plantei).

S-a demonstrat că aceste principii active aduc un efect benefic în detoxifierea celulară și implicit în refacerea funcționalității celulare.

Școala de primăvară de Gemmaeterapie (*directorul Școlii de primăvară de Gemmaeterapie prof. univ. dr. Claudia Crină Toma, Universității de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, România*)

APITERAPIE

Apiterapia este o metodă de terapie naturală folosită în diferite afecțiuni ale organismului, realizată cu ajutorul unor produse rezultate din activitatea metabolică a albinilor.

Miere - (miere de salcâm, de tei, de mentă, de trifoi)-antibacterian antibiotic, antioxidant, energizant;

Ceară- cu proprietăți antiseptice, emoliente, antiinflamatoare, cicatrizante, utilizat pe larg în cosmetică;

Propolis - cel mai medicinal produs al stupului cu peste 70 proprietăți farmacologice în afecțiuni ale sistemului respirator și digestiv;

Lăptișor de matcă - cu conținut de proteine, zaharuri, lipide și săruri minerale- 29 aminoacizi , cu efect benefic asupra țesuturilor ficatului, miocardului;

Polenul - sursă bogată în seleniu, vitamine, săruri minerale, aminoacizi cu efecte antivirale și antibacteriene;

Veninul de albi - compus adaptat pentru apărarea albinelor, cu proprietăți antiinflamatoare, antibiotice, în reumatisme, scleroză multiplă.

AROMATERAPIA

- Aromaterapie – metodă terapeutică bazată pe efectul substanțelor chimice mirositoare din uleiurile volatile din plante (fr. *aromothérapie*).
- Aromaterapia s-a născut cu adevărat în templele egiptene acum 6.000 de ani. Egiptul a fost locul de naștere al medicinei, farmaceuticii, cosmeticii și parfumeriei.
- Prin aromaterapie se tratează:
 - *Răceala și gripa* - eucalipt, salvie, cimbru, podbal;
 - *Oboseală și depresie* – trandafir, busuioc, pasifloră;
 - *Dureri de cap, migrene* - levănțică, izmă-bună, rosmarin, roiniță.

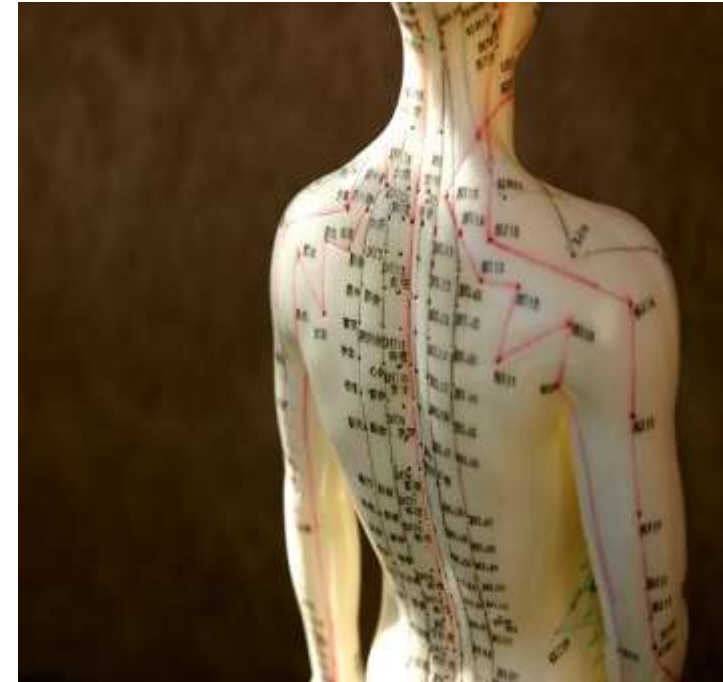

ACUPUNCTURA

Acțiunea acupuncturii se realizează prin stimularea: mecanică, termică, electrică, optică sau magnetică a unor zone cutanate punctiforme, numite puncte de acupunctură, acupuncte sau “punctele active ale pielii” - raspandite pe suprafata invelisului cutanat la nivelul a 14 linii, denumite in mod conventional meridiane: 12 meridiane pereche si doua impare, dispuse în axul longitudinal al corpului.

Aplicarea acupuncturii:

- Tradiționale cu ace de oțel inoxidabil;
- Moxibustie- încălzirea directă a punctului de acupunctură sau a acului de acupunctură introdus în piele, printr-un amestec de plante în care predomină pelinul;
- Electrostimulare a acupuncturii;
- lazer-acupunctura, etc.

FITOBALNEOTERAPIA

Fitobalneoterapia este o metadă a medicinei termice, care consta în cufundarea oamenilor în rezervoare, ce conțin plante de munte în procesul de fermentare.

Uneori se folosește noțiunea ”**băi de fîn**”, deși ar fi o denumire improprie, deoarece în fitobalneoterapie este folosită întotdeauna produsul proaspăt tăiat sau conservat prin refrigerare, nicidecum uscat. Plantele folosite se colectează din munți, de la o altitudine de 1200-1500 m.

În amestecul de plante prevalează cele aromatice (cimbru, sunătoare, păpădie, arnica, gențiana etc.).

Fitobalneoterapia s-a născut din obiceiul fermierilor de a-și construi paturi din iarbă.

HOMEOPATIE

Medicamentul homeopat – medicament preparat printr-o tehnică specială, plecând de la substanțe numite sușe homeopate, cu un grad înalt de diluție. Ele pot vindeca, în doze infime, boli, a căror simptomatologie este asemănătoare și acționează prin stimularea mecanismelor naturale ale organismului.

Cerințe către produsele homeopate:

- cale de administrare orală sau topică;
- absența unor indicații terapeutice specifice pe ambalajul produsului;
- existența unui grad suficient de diluție pentru a garanta siguranța;
- produsul nu poate conține mai mult de 1% din tinctura mamă.

Forme homeopate: tincturi primare, soluții oftalmice, soluții buvabile, unguente, supozitoare, triturații, globule.

CENTRUL HOMEOPATIC, FARMACIE HOMEOPATĂ, R. MOLDOVA

În perioada 1991-1992, la Chișinău, Centrul de Medicină Socială “Christiana” organizează seminare de inițiere în homeopatie, care au fost audiate de 50 medici de diferite specialități și 5 farmaciști.

În aprilie 1992 a fost înființată prima și unica secție de homeopatie din republică (300 de remedii homeopatice în diverse diluții). Conform programului aprobat de Ministerul Sănătății, în 1996 a fost organizat un curs de inițiere în homeopatie, Farmacie homeopată Hahnemann (sectorul Buiucani, Centru, mun. Chișinău).

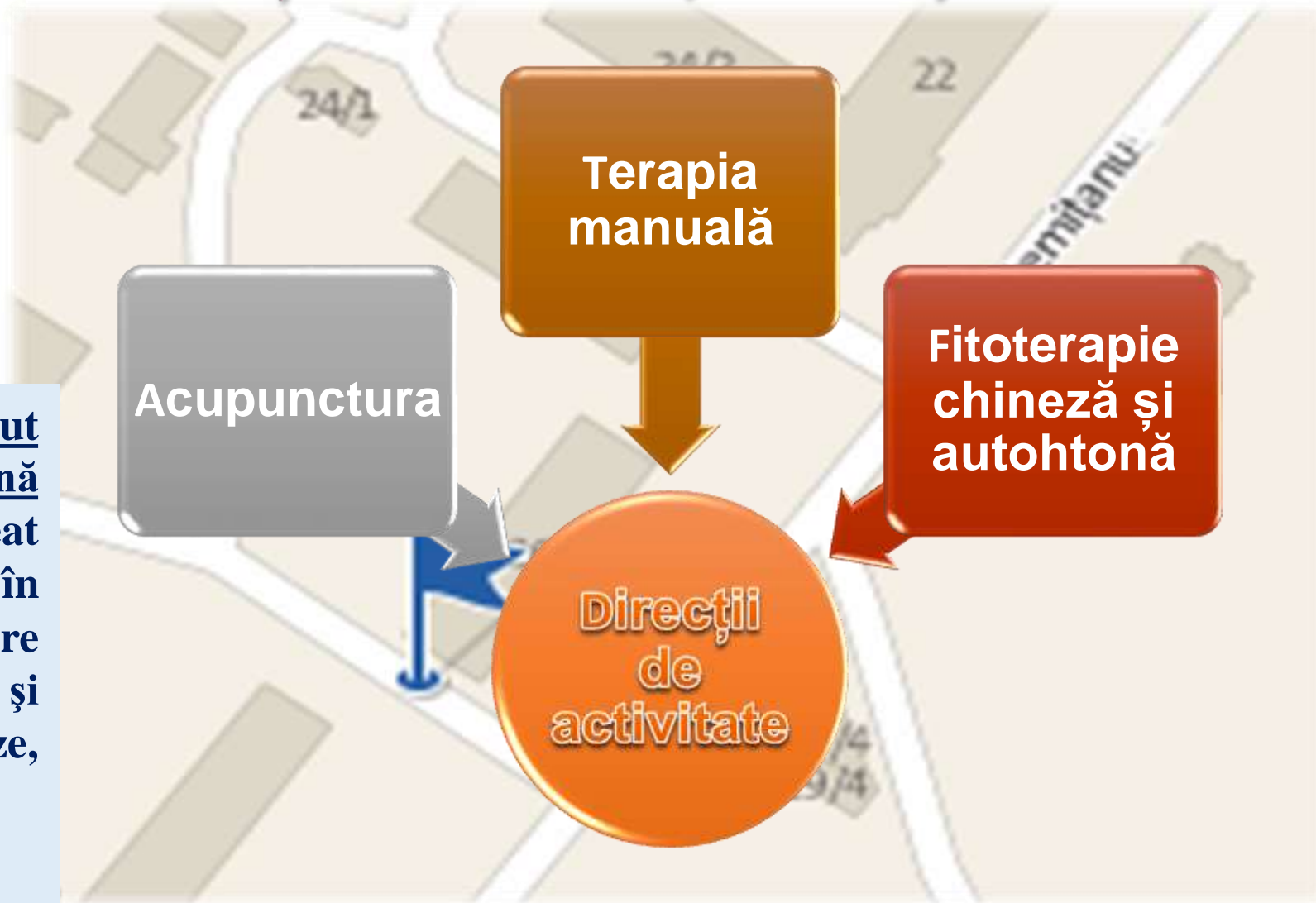

Medicina Tradițională Chineză (Centrul de Medicină Tradițională Chineză, Moldova)

În luna iunie 2011 și-a început activitatea Centrul de Medicină Tradițională Chineză, care a fost creat conform Acordului de cooperare în domeniul economic și tehnic între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Populare Chineze, a. 2002.

Centrul de Medicină Alternativă din Moldova
Catedra de Medicină Alternativă și Complementară
USMF Nicolae Testemițanu

OMS - VALORIFICAREA RESURSELOR LOCALE DE MATERIE PRIMĂ

În anul 1948 când s-a înființat Organizația Mondială a Sănătății (OMS) ca agenție specializată a Organizației Națiunilor Unite (ONU) se raporta că 80% din populația globului recurge la metode naturale ca prim ajutor sau tratament în caz de îmbolnăviri.

În Direcivele Organizației Mondiale a Sănătății, se recomandă satisfacerea necesităților populației prin valorificarea resurselor locale de materie primă, care poate fi realizată prin cunoașterea produselor vegetale și a principiilor active.

AVANTAJE ALE FITOTERAPIEI

accesibilitatea	plantele sunt usor de procurat si accesibile
actiunea blanda	lipsa efectelor adverse (cand se respectă dozele adecvate de tratament)
efecte psiho-emotionale	plantele au efecte fizice si psiho-emotionale si echilibrează organismul la toate nivelele
Tratament în combinație	Plantele medicinale se pot folosi in paralel cu medicamentele alocate
Tratament individualizat	Selectarea tratamentului naturist personalizat pentru pacient
Studiul principiilor chimice	Fitoterapia studiază compoziția chimică a plantelor in laboratoarele farmaceutice și argumentează științific utilizările traditionale ale plantelor
Tratamente în afecțiuni	rezultate bune in afecțiunile usoare, functionale sau in stadiile incipiente ale bolilor, sau in bolile cronice- poate contribui in reversibilitatea simptomelor

MALADII CE RĂSPUND BINE LA TRATAMENT FITOTERAPEUTIC

tip

maladii

alergice

alergie astmul bronșic, reumatismul, bolile de piele

psihosomatice,

m. psihosomatice, nevroze, insomnie, tulburările de memorie

Infecții

infecțiile cronice microbiene, parazitozele, afecțiuni virale

tractul gastrointestinal

ulcerul gastro-duodenal, dischinezia biliară, enterocolită, colonul iritabil

boseală, stres

stările de stres și epuizare (imunomodulatoare)

Intoxicații

intoxicațiile cronice, hipercolesterolemia

hipovitaminoză

carențele în anumite vitamine și microelemente

Atenție! Efectele plantelor se instalează în general în timp și necesită o administrare prelungită – de la **2-3 săptămâni la câteva luni**, în funcție de gravitatea bolii, reactivitatea organismului. în cazul unor maladii grave, tratamentul poate dura și 2-3 ani, urmând o schemă terapeutică indicată de medic.

Conform Directivei 2001/83/CE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 6.11.2001

Medicament–

(a) orice substanță sau combinație de substanțe prezentate ca având proprietăți de tratare sau prevenire a bolilor umane; sau

(b) orice substanță sau combinație de substanțe care poate fi folosită la om sau îi poate fi administrată fie pentru restabilirea, corectarea sau modificarea funcțiilor fiziologice prin exercitarea unei acțiuni farmacologice, imunologice sau metabolice, fie pentru stabilirea unui diagnostic medical.

Agenției europene pentru evaluarea medicamentelor

http://ec.europa.eu/smartregulation/roadmaps/docs/2016_sante_144_health_technology_assessments_en.pdf

http://ec.europa.eu/health/technology_assessment/docs/

[2014_strategy_eucooperation_hta_en.pdf](http://ec.europa.eu/health/technology_assessment/docs/2014_strategy_eucooperation_hta_en.pdf)

MEDICAMENT DE ORIGINE VEGETALĂ

Medicament din plante medicinale cu utilizare tradițională

- orice medicament din plante pentru care poate fi aplicată procedura simplificată de înregistrare, dacă se respectă integral următoarele condiții:

- orice medicament cu conținut de substanțe active din una sau mai multe substanțe de origine vegetală.

Medicament de origine vegetală

a) medicamentul, în corespundere cu componența sa, este destinat pentru utilizare fără intervenirea medicului în scop de diagnostic, fără prescripție medicală

b) medicamentul se utilizează într-o anumită concentrație și doză;

c) medicamentul este destinat pentru administrare orală, topică sau prin inhalare;

d) este demonstrat documentar, că medicamentul s-a utilizat în practica medicală mondială – cel puțin 30 de ani, incluzând cel puțin 15 ani pe teritoriul Uniunii Europene, iar în Republica Moldova – cel puțin 10 ani.

- produs vegetal sau produs, care conține extracte vegetale, utilizate cu scop de prevenire sau tratament.

Produs fitoterapeutic

(ORDIN Nr. 739 din 23.07.2012, cu privire la reglementarea autorizării produselor medicamentoase de uz uman și introducerea modificărilor postautorizare, (publicat: 14.12.2012 în Monitorul Oficial Nr. 254-262 art Nr : 1555)

PRODUS VEGETAL

Produsul vegetal (PV) poate fi constituit din planta întreagă sau numai din anumite părți de plantă:

organe subterane, scoarță, frunze, flori, fructe, semințe, muguri, care conțin substanțe farmacologic active- principii active (PA) în concentrații maxime.

Ca produs vegetal sunt considerate și uleiurile volatile, rășinele, balsamurile, gumele, uleiurile grase, ce se obțin prin extracție, presare.

Atropae belladonnae herba

Valerianae rhizomata cum radicibus

Calentulae flores

PRINCIPIU ACTIV

Evidențierea uneia sau câtorva substanțe farmacologic active, care determină virtutea terapeutică a speciei, responsabilă de acțiunea farmacoterapeutică este considerat identificarea principiilor active (PA).

Toate celelalte substanțe, care însoțesc principiile active în specie, se consideră substanțe însoțitoare (SI)

EFICIENȚĂ TERAPEUTICĂ: substanța activă - acțiune farmacologică

Deoarece la baza eficienței terapeutice a plantelor medicinale sta relația substanța activă - acțiune farmacologică, de primă importanță este calitatea plantelor medicinale și produselor vegetale recoltate

- I. Locul recoltării** - recoltarea produselor vegetale din flora spontană sau colecții de plante - din zone nepoluante, cât mai îndepărtate de unitățile industriale, de așezările omenești și cai de acces dintre localități (margini de drumuri, cai ferate, sosele etc.)
- II. Cunoașterea produsului vegetal** - pentru obținerea unui produs de bună calitate îl constituie cunoașterea produsului vegetal (organelor de la planta cu conținutul cel mai ridicat în substanțe active: rădăcini, rizomi, părți aeriene, scoarțe, frunze, flori, fructe, semințe. Acesta se va deduce din însuși formularea dată pentru fiecare produs (infuzie, ceai medicinal, tinctură, extract, decoct sau altă formă farmaceutică din această lucrare.
- III. Perioada recoltării** - legată de conținutul maximal în substanțe active - este momentul optim de recoltare, alegerea momentului optim de recoltare este condiționat de stagiul de vegetație a plantelor.

RECOLTAREA PRODUSELOR VEGETALE

Recoltarea părților subterane rădăcini, rizom, bulbi- primăvara timpuriu sau toamna târziu, când principiile active sunt concentrate în P.V., după asigurarea identificării speciei dorite.

Recoltarea mugurilor florali- aceste organe se formează toamna iar recoltarea lor are lor primăvara timpuriu, când planta își intensifică activitatea ei de vegetație.

Recoltarea pășilor aeriene - pe întreaga perioadă de înlorire.

Recoltarea florilor - de la înbobocire și pe întreaga perioadă de înflorire, în nici un caz mai târziu, după ce floarea s-a trecut.

Recoltarea frunzelor- mai mult primăvara, până la începutul înfloririi, când frunzele au ajuns la o dezvoltare normală.

Recoltarea fructelor - variază în funcție de natura fructului, cele cărnoase când sunt complet dezvoltate-afin, ienupăr, cele uscate înainte de deschiderea lor, când semințele sunt complet dezvoltate.

Recoltarea semințelor - când au ajuns la maturitate, brunificarea (50—60%).

Recoltarea scoarței - primăvara, până în momentul formării primelor frunze, atunci și se desprinde ușor de partea lemnoasă.

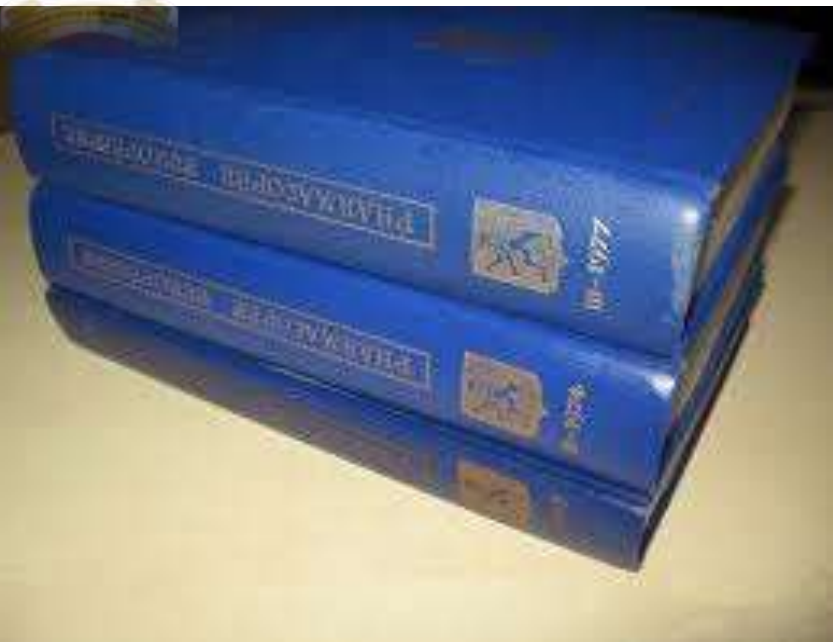
CONDIȚIONAREA ȘI STANDARDIZAREA PRODUSELOR VEGETALE

Standardizarea este stabilirea unor reguli în scopul sistematizării activității într-un domeniu determinat cu participarea tuturor părților cointeresate. Cerințele sunt expuse în documentele analitico de normare (DAN): farmacopee, monografie farmacopeică, monografie farmacopeică temporară, standard de stat

**Farmacopeea (gr. pharmakon- (remediu) –
culegere de monografii farmacopeice, metode de analiză și alte
specificări normative cu indicații obligatorii**

FARMACOPEI DE REFERINȚĂ

Farmacopea Europeana
3 volume, ediția a IX (Ph.Eur)

Farmacopea Română, ed. X

TENDINȚELE FITOTERAPIEI MODERNE

Un beneficiu major al produselor care utilizează plante medicinale ni-l oferă diversele forme de terapii naturiste pentru combaterea unora dintre cele mai răspândite maladii ale timpului nostru, se utilizează cu succes:

fitoterapia (produse vegetale, specii medicinale și fitopreparate);

hidroterapia (băi relaxante în care se adaugă infuzii, decocturi sau esențe naturale extrase din plante);

masajul cu uleiuri aromatice (efect relaxant, antidepresiv),

aromoterapia cu uleiuri esențiale (efect de relaxarea mușchilor, reglarea digestiei, stimularea circulației sanguine, regenerarea celulelor, refacerea metabolismului, întărirea imunității etc.);

homeopatia (remedii homeopate în cantități foarte mici)

Astăzi, când proprietățile terapeutice ale plantelor medicinale sunt redescoperite și reconfirmate, rolul acestora în viața omului modern devine incontestabil, prin larga întrebuințare de care se bucură, dar și prin faptul că ele oferă o alternativă promițătoare pentru menținerea sănătății.

INOVAȚII ÎN PROCEDEE TEHNOLOGICE

Extragerea cu ultrasunete a compușilor. Dispozitive cu ultrasunete puternic asista procesul de extracție în timp ce maximizarea randamentul și scurtarea prelucrare timp.

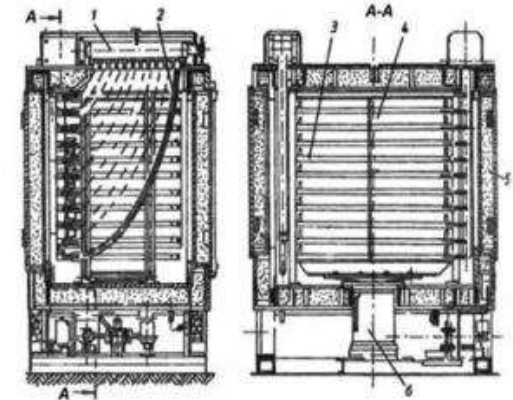
Inghetarea si Micronizarea se realizeaza prin procedee foarte noi si moderne ce presupun:

Procesul de inghetare rapida cu azot lichid -ce pastrează și potentează proprietatile imunomodulatoare ale plantei (Echinaceea angustifolia este **inghetata in max 3 ore** de la recoltare)

Extragerea cu ultrasunete

Procedeul de micronizare care permite obtinerea de particule omogene, complete, foarte usor absorbite de organism.

Proces de inghetare rapida

Aceste tehnologii moderne de fabricatie determina mentinerea si potentarea tuturor efectelor benefice ale plantelor.

„Părăsindu-ne tradițiile și adoptând un stil de viață străin nouă, ne-am pierdut o parte din identitatea noastră, din cultura și credința care au dat acestui neam puterea de a rezista peste veacuri”

(prof. Dr. Gheorghe Mencinicopschi)

